

LINDENCRONE
&
WERLAUFF

DANSK
RETSPLEJE

– MED PROCESREFORMEN 2007/08

4. UDGAVE

FORLAGET THOMSON

Lars Lindencrone Petersen & Erik Werlauff
Dansk retspleje
4. udgave/1. oplag
© Forlaget Thomson A/S, København 2007

ISBN 978-87-619-1960-1

Omslag: Axel Surland, Ljungbyhed
Sats og tryk: P.J. Schmidt Grafisk, Vojens

Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse
af denne bog eller dele af den er ikke tilladt
ifølge gældende dansk lov om ophavsret.
Alle rettigheder forbeholdes.

Forord til 4. udgave, 2007

Udsagnet med bogen er ligesom i de tre foregående udgaver at give den samlet, integreret fremstilling af dansk retspleje, som ellers traditionelt fremstilles opdelt i civilproces, straffeprocess, insolvensproces etc. Af *Ulla Smiths* anmeldelse af bogens 1. udgave i UFR 1993 B s. 430 f. fremgår det, at denne integrerede fremstillingsform *kan* lykkes. Forbillet for en integreret fremstilling har særligt været svenske procesreglementer, som i meget konsekvent grad betragter procesretten som et hel.

I denne udgave er retsplejereformen, gældende fra 2007/08, indføjet på relevante steder, ligesom der også i øvrigt ved henvisninger til love og forordninger er taget højde for vedtagne regler, der træder i kraft senest den 1. januar 2008. Bogen fremstår således som en samlet, ajourført fremstilling om dansk retspleje.

København og Aalborg, september 2007

Lars Lindencrone Petersen & Erik Werlauff

Indhold

Foreord 5

Forord 15

I Domstolssystemet

A Retssystemets institutioner 19

- 1 Højesteret, landsretterne, byretterne, Sø- og Handelsretten samt Ungdomsretten 19
 - a Højesteret 20
 - b Landsretterne 20
 - c Byretterne 21
 - d Sø- og Handelsretten i København 23
 - e Ungdomsretten 24
- 2 Den Særlige Klageret 24
- 3 Arbejdsretten 25
- 4 Bøderetterne 27
- 5 Domstolsstyrelsen 28
- 6 Procesbevillingsnævnet 29
- 7 Privat tvistløsning: Voldgift 32
- 8 Taknemvni og ombudsmand som surrogat for forvaltningsdomstole 42
- 9 EU-domstolens og EU's rolle i procesretten 46
- 10 Menneskerettighedsdomstolens og EMRK's rolle i procesretten 48

B Retssystemets personel 55

- 1 Dommere, dommerfuldmægtige og retsassessorer 55
 - a Udnevelse, uafhængighed mv. 55
 - b Upartiskhed (spørgsmål om speciel inhabilitet) 56
- 2 Domstolssekretariater 68

3. Advokater 68
 4. Kammeradvokaten 74
 5. Anklagemyndigheden 75
 6. Politiet 78
 7. Domsmand, nævninger og søkyndige lægdommere 80
 8. Sagkyndige retsmedlemmer 85
 9. Stævningsmænd 87
 10. Inkassovirksomhed 87
- C. Retsmøder, domme og aktindsigt i retsplejen 91**
1. Forkyndelse af stævninger, anklageskrifter mv. 91
 2. Offentlighed i retsplejen 96
 3. Retsmodernes forløb 104
 4. Afhøringer 107
 - a. Vidner i civile sager og straffesager 109
 - b. Parter i civile sager 116
 - c. Tiltalte i straffesager 117
 - d. Vidnefritagelse 119
 - e. Vidneudelukkelse (tavshedspligt) 123
 - f. Sagkyndige vidner (ekspertvidner) 125
 5. Retsbog og dombog 126
 6. Votering og dom 127
 7. Aktindsigt (dokumentoffentlighed) 133
 - a. Generelt om offentlighedsreformen 133
 - b. Aktindsigt for enhver 134
 - c. Aktindsigt for den, der har en særlig interesse, herunder forurettede i straffesager 135
 - d. Fremgangsmåden ved ønske om aktindsigt for enhver og for den, der har en særlig interesse 136
 - e. Massemediernes aktindsigt 137
 - f. Meroffentlighed 138
 - g. Aktindsigt for sagens parter i civile retssager 138
 - h. Aktindsigt for sigtede og tiltalte i straffesager 139

II. Civile retssager

A. Overvejelser før eventuel retssag 145

1. Anticiperet bevisførelse og bevissikring: Syn og skøn mv. uden retssag 145
2. Sagsomkostninger 150
3. Fri proces 156
4. Retshjælp 160

- a. Ulemmelige forligsforhandlinger og procesaftaler 162
 - b. Ulemmeligt forlig 165
 - c. Billig sagstype om krav på højst 50.000 kr. (sagsprocess) 166
- D. Anlæg af en civil retssag 171**
1. Hvor i Danmark skal sagen anlægges? 171
 - a. Hjemting 171
 - b. Undtagelsesværneting 173
 2. Kan sagen overhovedet anlægges i Danmark? (domstolens internationale kompetence) 178
 - a. Sagsogte er omfattet af Domsforordningen (Bruxelles I-forordningen) 179
 - b. Sagsogte er ikke omfattet af Domsforordningen 190
 3. Forættelsesaftaler og andre kompetenceaftaler 192
 4. Sagsanlæg i 1. instans 193
 - a. Byret 193
 - b. Sø- og Handelsretten 195
- Hvem er sagens parter? 197*
- a. Partsevne, procesevne og processuel succession 197
 - b. Retlig interesse i sagsanlæg; forvaltningsretlige "endelighedsbestemmelser" 202
 - c. Hvem kan repræsentere en part? 213
 - d. Inddragelse af flere under sagen 214
- E. Indlevering af stævning til retten. Kravene til stævningen 228**
- Noget ynkninger af, at sagen er anlagt 235*
- a. Stedlig kompetence 235
 - b. Etspendens (dansk og international) 235
 - c. Fristafbrydelse: Søgsmålsfrister, forældelse, passivitet 238
 - d. Procesrente 239
 - e. Inglysnings af stævning om fast ejendom 240
 - f. Sagsanlæg har ikke automatisk suspensiv virkning 241
 - g. Sagen kan ikke forhåndsafvises (procesforbud) 245
- F. Sagsm. forberedelse 247**
1. Mündlig eller skriftlig forberedelse? 247
 2. Sværskrift, replik og duplik 247
 3. Bestande 249
 4. Anbringender 252
 5. Bevisbedømmelse, bevisbyrde og edition 255
 6. Forhandlingsmaksimen 264
 7. Depositionsmaksimen 270

8. Formalitet og realitet	273
9. Forskellen på afvisning, henvisning og frifindelse	275
10. Bevisfremskaffelse under sagens forberedelse	277
a. Syn og skøn	278
b. Sagkyndige erklæringer og brancheuttalelser mv.	289
11. Det forberedende møde efter rpl. § 353	292
12. Kan sagsøgeren hæve sagen?	294
13. Forberedelsens afslutning	296
D. Hovedforhandling	297
1. Udeblivelse	297
2. Nyt processstof (nova)	298
3. Kronologi	298
4. Afklarende spørgsmål fra retten	300
5. Processuel skadevirkning af uklarheder mv.	301
6. Forligsforsøg og rettens tilkendegivelse	302
E. Dom og domsafsigelse	305
1. Dom eller kendelse?	305
2. Afgørelse i delspørgsmål (delafgørelser)	306
3. Anerkendelses- eller fuldbyrdelsesdom	308
4. Konstaterende eller konstitutiv dom	311
5. Summarisk skrevne domme – kun ved byret, og kun med én dommer	312
6. Dommen og dens opbygning	313
7. Domsafsigelsen	315
F. Specielle sagstyper (specialproces)	317
1. Familieretlige statussager	317
a. Ægteskabs- og forældremyndighedssager	318
b. Faderskabssager	321
c. Værgemålssager	323
d. Tvangsadoptionssager	325
e. Dødsformodningssager	326
2. Sager om frihedsindgreb	327
a. Prøvelse af administrativt bestemt frihedsberøvelse	327
b. Tvangsfjernelsessager om børn	328
3. Indgreb i ejendomsretten mv.	329
a. Sager om ejendomsdom	329
b. Mortifikation af servitutter, grundbyrder og værdipapirer	329

c. Forbud	331
a. Oversigt over retsmidlerne	331
b. Tidsbegrænsning	334
c. Løst og fast	344
d. Retskraft og eksekutionskraft	349
a. Retskraft og eksekutionskraft som begreber	349
b. Hvilke danske og udenlandske afgørelser er retskraftige, og med hvilken retlig styrke?	350
c. Retskraftens subjektive udstrækning: Sagens parter	356
d. Negativ retskraft: Afvisningsvirkningen (ne bis in idem)	358

III Føgedsager

A. Introduktion	363
B. Umiddelbare føgedforretninger	367
1. Bærbare og betingelser, herunder »klarhedskriteriet«	367
2. Andre anvendelsesområder for umiddelbare føgedforretninger	371
a. Tilbagebetaling af løsøre solgt under ejendomsforbehold	371
b. Tilbagebetaling af fast ejendom solgt på betinget skøde	376
c. Lejerens udsættelse af et lejemål	376
d. Midlertidig overtagelse af fast ejendom til »brugeligt pant«	380
e. Bevarening, fx ved krænkelse af immaterialrettigheder	384
f. Andre situationer	385
C. Umløbende retsmidler (arrest og forbud)	389
1. Udløbskarakteristik	389
2. De retsinstrumenter: Arrest og forbud	393
a. Arrest	393
b. Føgedforbud	397
D. Udløb	405
1. Bærbare og anvendelse?	405
2. Udløbsfundamentet: Hvad kan danne grundlag for udlæg?	405
a. Generelt om fundamentet	405
b. Danske domme mv.	406
c. Domme retsforlig mv. fra andre EU-lande	408
d. Danske og udenlandske voldgiftskendelser	414
e. Udenlandske domme mv. uden for konventionstilfældene	414
f. Retsforlig og frivillige forlig	415
g. Gældsbevis og pantebreve	416

- h. Veksler og checks 419
 - i. Kautions som fundament 420
 - j. Krav med udpantningsret 421
 - k. Nogle særlige fundamenter: Kendelser, boopgørelser, tvangsakkord, gældssanering mv. 422
 - 1. Betalingspåkrav (forenklet inkassoproces) 423
 - 3. Udlægsgenstanden: Hvad kan der gøres udlæg i? 424
 - 4. Den praktiske fremgangsmåde 435
 - 5. Tinglig sikring, forældelse, auktion mv. 438
- E. Tvangsfuldbyrdelse af andre krav end pengekrav 443
- F. Tvister under fogedforretninger 449
- G. Auktioner 459
- 1. Begreb 459
 - 2. Frivillig auktion 460
 - 3. Tvangsauktion 461
 - a. Tvangsauktion over løsøre 464
 - b. Tvangsauktion over fast ejendom 467
- IV. Skiftesager**
- A. Betalingsstandsning 489
- B. Frivillige gældsordninger 503
- C. Tvangsakkord 515
- D. Gældssanering 525
- E. Konkurs 547
- 1. Grundlæggende begreber og principper 547
 - 2. Internationale virkninger af konkurs mv. 554
 - 3. Konkursbetingelserne 558
 - 4. Omstødsessager 566
 - 5. Kreditorernes fyldestgørelse (konkursordenen) 574

V. Straffesager

- 1. Strafferetsplejens grundtræk (forskelle og ligheder mellem domprocessen og straffeprocessen) 587
 - 1. Sammenhæng med materiel strafferet 587
 - 2. Akkusatorisk strafferetspleje: Uden anklage ingen dom 588
- 2. Lignelse af tiltaltesforsvarets stilling – equality of arms og *intra defensionis* 591
 - 1. Materiel sandhed 596
 - 2. Domsmænd og nævninger 597
 - 3. Hvor anlægges straffesagen? 598
 - 4. Uenige tiltalte 599
 - 5. Offentlighed, mundtlighed og anklage 600
 - 6. Bevisstyrke og bevismidler 603
 - 7. Højesterets kompetence 610
 - 8. Advokatens kostninger 613
 - 9. Straffefuldbyrdelse og domstolskontrol 615
 - 10. Forurettedes stilling i sagen 616
 - 11. Børgelige krav under straffesager (*adhesion*sproces) 618
 - 12. EMRK's krav til strafferetsplejen 624
 - a. Uskyldsfremodningen (*in dubio pro reo*) 624
 - b. Retten til et effektivt forsvar, herunder ret til vidneafhøring 626
 - c. Om fornødent ret til tolk 630
- 3. Efterforskningen 631
 - 1. Anticiperet bevisførelse 632
 - 2. Afhøringer og politirapporter 633
 - 3. Hvilke dokumenter mv. får retten? 638
 - 4. Meddelere og politiagenter 639
- 4. Straffeprocessuelle oplysnings- og tvangsmidler 643
 - 1. Dommerkendelse, proportionalitet mv. 644
 - 2. Anhørdelse 647
 - 3. Varetagtsfængsling 651
 - 4. Ransagning 663
 - 5. Beslaglæggelse og edition 665
 - 6. Legemsindgreb 668
 - 7. Personundersøgelser 670
 - 8. Mentalundersøgelser 670
 - 9. Indgreb i meddelelseshemmeligheden 672

Inhold

10. *Andre efterforskningsskridt: Fotoforevisning, konfrontation, efterlysning og observation* 675
11. *Tvangsindgreb uden for strafferetsplejen: husundersøgelse og indgreb i meddelelseshemmeligheden mv. efter retssikkerhedsloven* 677
- D. *Sigtedes forsvar* 681
1. *Nødvendigt/frivilligt, valgt/beskikket, obligatorisk/fakultativ* 681
 2. *Hvornår skal kan forsvarer beskikkes?* 683
 3. *Objektivitetssubjektivitet* 684
 4. *Forsvarets ret og pligt* 685
 5. *Sigtedes/tiltaltes personlige ret og pligt* 689
 6. *Hvornår er man »sigtet«?* 690
- E. *Påtaleopgivelse, tiltalefrafald og påtalebegrænsning* 693
1. *Tiltaleopgivelse* 693
 2. *Tiltalefrafald* 694
 3. *Påtalebegrænsning* 700
- F. *Sager, der behandles uden medvirken af domsmænd* 703
1. *Bødeforelæg* 704
 2. *Bødevedtagelse i retten* 708
- G. *Tilståelsessager* 711
- H. *Oprejsning og erstatning* 719
- Litteratur* 727
- Domsregister* 735
- Afgørelsesregister* 741
- Stikordsregister* 743

Forkortelser

EMRK	Den Europæiske Menneskerettighedskonvention
ETJ	Europarättslig Tidsskrift
EU	Den Europæiske Union
EuZW	Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht
EOU	Det Europæiske Økonomiske Samarbejde
FMT	Fuldmægtigen
H	Højesterets dom eller kendelse
J	Juristen
JU	Juridisk Ugebrev
NJW	Neue Juristische Wochenschrift
NTK	Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab
RT	(norsk) Rettstidende
Recht	Rebels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht
RAK	Revision & Regnskabsvæsen
rp	retsplejeloven
RL	retssikkerhedsloven
STJ	Svensk Juristtidning
FLA	Tidsskrift for Familie- og Arveret
TK	Tidsskrift for Kriminalret
TR	Tidsskrift for Rettsvitenskap
TS	Tidsskrift for skatter og afgifter
UR	Ugeskrift for Retsvæsen
V	Vestre Landsrets dom eller kendelse
ZfW	Zeitschrift für Wirtschaftsrecht
ZPO	(tysk) Zivilprozessordnung
O	Østre Landsrets dom eller kendelse

DANSK RETSPLEJE indeholder en samlet fremstilling af de regler, der gælder for danske domstoles virke. Bogen behandler retssystemets institutioner og personel, retsmøderne og dommen, civile retssager, fogedsager, skiftesager og straffesager, og bogen giver et samlet overblik over de tværgående procesretlige principper.

Der er lagt særlig vægt på, at bogen ikke blot kan anvendes i teoretisk sammenhæng, men også i det praktiske retsliv. Dansk procesrets forhold til europarettens, herunder fællesskabsrettens og menneskerettighederne, er i videst mulig omfang integreret i fremstillingen, fordi der i stigende omfang stilles europaretlige krav til dansk retspleje.

Bogens 4. udgave rummer som hidtil en righoldighed af ny praksis fra domstolene, og den behandler ligeledes domstols-, politi- og retsplejereformerne, der med ikrafttræden i løbet af 2007/08 helt forandrer det procesretlige landskab i Danmark.

Lars Lindencrone Petersen er forfatter og medforfatter til en række udgivelser inden for insolvens-, fuldbyrdelses- og procesretten og har i en årrække som ekstern lektor undervist i disse discipliner på Københavns Universitet og på Handelshøjskolen i København. Lars Lindencrone Petersen tiltræder efter en karriere ved domstolene, senest som landsdommer i Østre Landsret, den 1. januar 2008 som partner i advokatfirmaet Bech-Bruun.

Professor, dr.jur. Erik Werlauff forsker og underviser ved Aalborg Universitet, jura- og erhvervsjurastudiet. Han er forfatter til en række juridiske bøger og artikler, og han rådgiver ofte virksomheder i komplekse juridiske spørgsmål, ligesom han virker som voldgiftsdommer i danske og internationale sager. Erik Werlauff er medlem af Retsplejerådet med henblik på en reform af den civile retspleje i Danmark.

FORLAGET THOMSON

